

POSTANOWIENIE

Dnia 27 kwietnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Irena Gromska-Szuster

w sprawie z powództwa W. S.
przeciwko Skarbowi Państwa - Instytutowi Pamięci Narodowej Komisji Ścigania
Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w W.
o ochronę dóbr osobistych i zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 27 kwietnia 2016 r.,
na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 3 września 2015 r., sygn. akt I ACa [...],

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 180 zł
(sto osiemdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem częściowym z dnia 12 lutego 2015 r. Sąd Okręgowy w K. nakazał stronie pozwanej opublikowanie w dwóch wskazanych czasopismach oraz na portalu internetowym oświadczenia przeproszającego powoda za rozpowszechnienie fałszywych oskarżeń wskutek podania w określonej nocie identyfikacyjnej zapisu niezgodnego z rzeczywistym stanem, iż miał być tajnym współpracownikiem Służby Bezpieczeństwa. Ponadto Sąd zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda zadośćuczynienie w kwocie 20 000 zł.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 3 września 2015 r. Sąd Apelacyjny w [...] w wyniku apelacji strony pozwanej zmienił powyższy wyrok w ten tylko sposób, że oddalił powództwo o nakazanie opublikowania przeprosin w jednym z dwóch wskazanych w wyroku czasopism oraz o zasądzenie zadośćuczynienia, a w pozostałej części oddalił apelację.

Sąd drugiej instancji podzielił ustalenia faktyczne i ocenę prawną Sądu Okręgowego i stwierdził między innymi, że strona pozwana zgodnie z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (w brzmieniu opubl. Dz.U. Nr 155, poz. 1016 ze zm. Dz.U.z 2005 r., Nr 64, poz. 567 - dalej: „uIPN”) miała obowiązek na żądanie pokrzywdzonego wydania mu noty ujawniającej dane osobowe pracownika lub współpracownika organów bezpieczeństwa jeżeli w istniejących i dostępnych dokumentach, w które pokrzywdzony miał wgląd lub otrzymał ich kopie, znajdują się m.in. kryptonimy współpracowników organów bezpieczeństwa państwa, którzy zbierali lub oceniali dane o pokrzywdzonym. Zdaniem Sądu ujawnienie tych danych dotyczyło tylko osób, które współpracowały z organami bezpieczeństwa i zbierały lub oceniały dane o pokrzywdzonym, co potwierdzone było dokumentami znajdującymi się w I. [...]. Ujawnienie tych danych wymagało zatem merytorycznej weryfikacji dokumentów przez pracowników I. [...] w celu stwierdzenia, czy określona osoba, była tylko zarejestrowana jako tajny współpracownik czy też zbierała lub oceniała dane o pokrzywdzonym, a więc czy podjęła i wykonywała współpracę z organami SB, w rozumieniu art. 4 ustawy z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne (Dz. U. z 1999 r., Nr 42, poz. 428, ze zm.- dalej: „ustawa lustracyjna”). Do wydania noty na podstawie art. 32 ust. 1 uIPN nie było zatem wystarczające istnienie w archiwach I. [...] dokumentów o podjęciu współpracy, jeżeli nie istniały dokumenty, z których wynikało, że osoba ta zbierała lub oceniała dane o pokrzywdzonym. Ponieważ ustalone zostało, że w dokumentach I. [...], istniała tylkoteczka personalna powoda założona w dniu 21 stycznia 1982 r., w której zarejestrowano go jako tajnego współpracownika o określonym kryptonimie- wcześniej traktowanego jako osoba rozpracowywana - i zamieszczono w teczce

jego zobowiązanie do udzielania informacji co do faktów lub osób, których działalność wymierzona jest przeciwko ustrojowi i porządkowi prawnemu PRL, a także do zachowania tajemnicy, nie istniały zaś żadne dokumenty wskazujące, że zbierał on dane o pokrzywdzonym lub je oceniał, a wyrejestrowany został 21 grudnia 1982 br. z powodu odmowy współpracy - nie było, zdaniem Sądu, podstaw do wydania przez stronę pozwaną pokrzywdzonemu noty, o której mowa w art. 32 ust. 1 uIPN ujawniającej powoda jako tajnego współpracownika, który zbierał lub oceniał dane o pokrzywdzonym. Nie było bowiem dokumentów potwierdzających taką jego działalność, a jedynie 3 notatki funkcjonariusza SB mające stanowić relację z rozmów tego funkcjonariusza z powodem, w których padło także nazwisko pokrzywdzonego, jednak nie wynika z nich, że powód zbierał lub oceniał dane o pokrzywdzonym. Wydanie noty było zatem bezprawne i naruszyło dobra osobiste powoda.

W skardze kasacyjnej opartej na obu podstawach strona pozwana jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powołała przesłanki przedsądu przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Istotne zagadnienie prawne sformułowała jako pytanie, „czy okoliczność, iż dana osoba figuruje w dokumentach organów bezpieczeństwa, jako współpracownik organów bezpieczeństwa państwa, który zbierał lub oceniał dane o osobie pokrzywdzonej, wnioskującej o identyfikację tej osoby w trybie art. 32 uIPN, wyłącza bezprawność po stronie I. [...], w związku z ujawnieniem wnioskodawcy (pokrzywdzonemu) danych tej osoby?” Wskazał między innymi, że w tym zakresie możliwe są dwa rozwiązania: pierwsze przyjmujące, że do uchylenia bezprawności działania wystarczające jest ustalenie, iż w dokumentach dotyczących pokrzywdzonego wskazano danego współpracownika SB jako źródło informacji o pokrzywdzonym lub ewentualnie dokument wskazuje, że osoba taka zbierała lub oceniała informacje o pokrzywdzonym- i drugie rozwiązanie przyjmujące, że na organie prowadzącym postępowanie spoczywa obowiązek dokonania dodatkowej oceny charakteru zebranych lub ocenianych informacji w celu ustalenia, czy mają one dostateczny ciężar gatunkowy, uzasadniający ujawnienie pokrzywdzonemu tej osoby jako informatora.

Uzasadniając drugą wskazaną przesłankę przedsądu pozwany stwierdził, że istnieje potrzeba wykładni art. 32 ust. 1 uIPN co do zakresu powinności organu prowadzącego postępowanie administracyjne: czy identyfikując na wniosek pokrzywdzonego współpracowników organów bezpieczeństwa państwa, którzy zbierali lub oceniali dane o osobie pokrzywdzonej, organ prowadzący postępowanie mógł dokonać identyfikacji tych osób wówczas, gdy jako współpracownicy organów bezpieczeństwa występują one w dokumentach tych organów zawartych w archiwum IPN czy też organ prowadzący postępowanie miał obowiązek weryfikować charakter współpracy tych osób przy zastosowaniu kryteriów art. 4 ust. 1 i 4 ustawy lustracyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał przesłanki przedsądu przewidziane w art. 398⁹ §.1 pkt 1 i 2 k.p.c. powinien w pierwszym przypadku przedstawić występujące w sprawie zagadnienie prawne przez jego odpowiednie sformułowanie, zgodne z wymaganiami stawianymi zagadnieniom prawnym przedstawianym w trybie art. 390 § 1 k.p.c., a więc jako ogólnego, abstrakcyjnego pytania prawnego „do rozstrzygnięcia” a nie „do uzupełnienia”, powstałego na tle określonego przepisu i mającego ścisły związek z rozpoznawaną sprawą, wskazać kontrowersje i rozbieżne oceny prawne jakie zagadnienie to wywołuje oraz wykazać, że jest to zagadnienie nowe, jeszcze nie rozstrzygnięte, a tak istotne, iż wymaga zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy, koniecznego zarówno do prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy jak i przydatnego dla rozwoju judykatury (porównaj między innymi postanowienia z dnia 10 maja 2001 r. II CZ 35/01, OSNC 2002/1/11, z dnia 13 kwietnia 2000 r. III CZP 2/00, OSNC 2000/11/200 i z dnia 9 stycznia 2012 r. II UK 59/11, nie publ.).

Natomiast w przypadku przesłanki przedsądu przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. skarżący powinien wskazać przepis prawa, którego wykładnia budzi wątpliwości, określić ich zakres i możliwości rozwiązania oraz wykazać, że są one tak poważne, iż wymagają zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy koniecznego do prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy i ujednolicenia rozbieżnego

w tym zakresie orzecznictwa sądowego (porównaj między innymi postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2002 r. II CZ 102/02 i z dnia 8 lipca 2008 r. I CSK 111/08, nie publ.).

Przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz ze względu na potrzebę wykładni określonego przepisu różnią się od siebie. Ten sam problem prawny nie może być zatem istotnym zagadnieniem prawnym - które z założenia jest problemem charakteryzującym się „nowością”- i jednocześnie stanowić przedmiot rozbieżnej wykładni w doktrynie i orzecznictwie (porównaj między innymi postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2013 r. III SK 11/13 i z dnia 30 września 2014 r. III SK 2/14, nie publ.). Tymczasem z treści uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika, że zarówno przedstawione zagadnienie prawne jak i powołana potrzeba wykładni powstały na tle tego samego przepisu - art. 32 uIPN - dotyczą tej samej kwestii i zostały przez skarżącego w podobny sposób uzasadnione. Już zatem tylko z tej przyczyny można stwierdzić, że nie wykazał on potrzeby przyjęcia przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Niezależnie od tego przedstawione zagadnienie prawne zostało sformułowane w nieprawidłowy sposób, gdyż nie jest pytaniem „do rozstrzygnięcia”. Nie tylko bowiem nie istnieje na nie odpowiedź alternatywna, lecz nie można na nie udzielić także odpowiedzi abstrakcyjnej. Pytanie bowiem zakłada występowanie ściśle określonego stanu faktycznego - i to odbiegającego od stanu faktycznego ustalonego w sprawie, którym Sąd Najwyższy jest związany zgodnie z art. 398⁽¹³⁾ §.2 k.p.c. - nie jest więc zagadnieniem prawnym we wskazanym wyżej rozumieniu art. 398⁽⁹⁾ §.1 pkt.1 k.p.c., lecz pytaniem o to, czy w przedstawionym przez skarżącego stanie faktycznym wyłączona jest bezprawność działania sprawcy. Jest więc w rzeczywistości pytaniem o rozstrzygnięcie prawne konkretnego stanu faktycznego, a nie abstrakcyjnym zagadnieniem prawnym.

Przedstawiając uzasadnienie zarówno zadanego pytania jak i uzasadniając potrzebę wykładni art. 32 uIPN skarżący nie wykazał, że rzeczywiście w sprawie występują przedstawione przez niego wątpliwości interpretacyjne jak również, że są

one tak poważne i istotne, iż wymagają zajęcie stanowiska przez Sąd Najwyższy. Przede wszystkim, jak zaznaczono wyżej, wątpliwości interpretacyjne przedstawione zostały w związku z innym, niż ustalony w sprawie stanem faktycznym i bez wyraźnego związku ze stanowiskiem Sądu Apelacyjnego w przedmiocie wykładni art. 32 uIPN. W sprawie ustalone bowiem zostało, że w archiwum I. [...] nie było dokumentów, z których wynikałoby, iż powód jako tajny współpracownik organów bezpieczeństwa zbierał lub oceniał dane o pokrzywdzonym, gdyż za takie dokumenty nie można uznać notatek funkcjonariusza o spotkaniach z powodem, w czasie których padło nazwisko pokrzywdzonego. W świetle jednoznacznej treści art. 32 ust. 1 uIPN nie budzi wątpliwości, nie tylko poważnych, ale w istocie żadnych, że wydanie noty, o której mowa w tym przepisie było możliwe tylko wtedy, gdy kumulatywnie występowały wszystkie przesłanki w nim określone, a jedną z nich było istnienie dokumentów zawierających kryptonim osoby współpracującej z organami bezpieczeństwa, która zbierała lub oceniała dane o pokrzywdzonym. Wbrew sugestiom skarżącego nie chodzi więc o dokumenty „wskazujące danego funkcjonariusza (pracownika lub współpracownika organów bezpieczeństwa), jako źródło informacji o pokrzywdzonym”, lecz jednoznacznie o dokumenty zawierające informacje o współpracownikach organów bezpieczeństwa, którzy zbierali lub oceniali dane o pokrzywdzonym. Pozwany uzasadniając potrzebę wykładni powyższego przepisu wskazał zatem i wyłożył jego treść w sposób odbiegającą od rzeczywistego i w istocie jednoznacznego brzmienia przepisu oraz w oderwaniu od wykładni Sądu Apelacyjnego, która dokonana została na tle ustalonego w sprawie stanu faktycznego, innego niż wskazany przez skarżącego.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu obowiązany jest brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 w zw. z art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c..

jw